

Патријарх Порфирије за „Политику“: Црква ће наставити да гради мир

Порука мира и јединства, добре воље међу припадницима различитих народа и вера, али и политичких оријентација и партија, данас је подједнако потребна у свету као и у нашој средини. Црква ту своју службу јединства, превазилажења подела, позивања на љубав и разумевање, свештенослужење Јеванђеља мира у свету који у злу лежи, врши и вршиће без обзира на све оптужбе, осуде, нераздевање и нападе које због тога трпи, каже у ексклузивном интервјуу за „Политику“ Његова Светост Патријарх српски г. Порфирије.

Ваша Светости, готово две године води се крвави рат у Украјини између православних Руса и православних Украјинаца. На Блиском истоку ратују Јевреји и Палестинци. Човечанство је поново на ивици глобалног рата. Свет је на врхунцу технолошког напретка, а њиме се, уместо идеја заједништва и љубави, пролива крв. Да ли су се људи, ма које вере били, одрекли Бога?

Претпоставка сваког рата је заборав Бога, одрицање од Бога, што увек као последицу има и губљење добре воље у међуљудским односима и прелазак

на нека друга, мрачна и крвава средства комуникације. Древни хришћански светитељи, најбољи познаваоци дубина људске душе, лично су доживели и нама оставили за поуку учење о томе да је сваки човек, оним лошијим делом себе, склон да што свесно и намерно што несвесно, заборавља Бога, да га потискује из свог живота, да би у том привидном простору слободе могао да ради оно што му се прохте. Против тога се свако од нас бори у свом сопственом животу, или барем треба да се бори, а Црква је ту да нас на то подсећа у друштву, у заједници. Данас се, на жалост, том личном импулсу богозаборава придружују и широки друштвени покрети који свесно и активно раде на потискивању Бога не само из јавне сфере него и из живота сваког појединца. Резултате тог потискивања, са бригом и жаљењем, не гледамо само у ратовима који потресају свет него и у трагедијама које су претходне године погодиле нашу земљу, нашу омладину, нашу децу. Наду нам пружа чињеница да ма колико ми настојали да заборавимо Бога Он, дуготрпељиви, никада не заборавља нас и никада нас неће одбацити. Бог је увек на нашој страни.

Српски народ је под великим притиском на Косову и Метохији, а заједно са њим и наша Црква на Косову и Метохији, што је констатовано и у извештајима генералног секретара УН. Шта Вас највише забрињава када је реч о мисији и животу СПЦ у јужној српској покрајини?

Прво ме брине српска неслога, спремност људи да, сами за себе или као чланови различитих организација, ради сопственог интереса једноставно и хладно забораве на Косово и Метохију, на наше светиње, и исто тако забораве на људе, на православне Србе који живе под притиском и у гету, оставе их на милост и немилости других. Брине ме и то што одређени кругови и самозвани одговорни појединци, покушавајући да то правдају патриотском бригом и само њима својственим друштвеним активизмом, ради очувања Косова и Метохије нападају Цркву која је, не само историјски него и актуелни и непоколебиви бранич Косова и Метохије. Њихове критике би биле добродошле када би их мотивисала истинска брига за Косово и Метохију и одговорна љубав према својој Цркви. Брине ме и то што поједини представници западних држава, поготову европских држава, пренебрегавају апсолутно миротворачку улогу Цркве, пре свега на Косову и Метохији, али и на читавом подручју бивше Југославије и без икаквог основа оптужују Цркву да дестабилизује ситуацију и ствара напетости међу етничким групама на западном Балкану како би распирила сукобе и поделила заједнице, како се, потпуно супротно истини, помиње у једној од резолуција Европског парламента.

Све ме то озбиљно брине, али ме кураже наш народ, наше свештенство и монаштво, њихова вера и њихова храброст. То су сви они којима је истински стало до Косова и Метохије, којима је заиста стало до Отаџбине Србије, до православног српског народа, и који се за то боре вером и молитвом, трпљењем и храброшћу, јединим сваког поштовања вредним "на страшном месту постојањем".

Постоје различити видови покушаја да се преотму српске светиње на КиМ: од промовисања лажне историје званичника и институција привремених приштинских органа, изјава страних амбасадора да је реч о косовским светињама, до насилних упада у српске цркве. На који начин СПЦ чува и брани свој духовни и историјски идентитет на КиМ и колико је законски заштићена од таквих насртаја?

Закони су на том делу наше земље, макар за наш народ, мртво слово на папиру. То нас све дубоко обеспокојава, а треба да обеспокајава и сваког добронамерног човека у свету. Јер када се на једном простору, од стране већине релевантних фактора који тренутно управљају њиме, само привидно и номинално поштују правне норме и спроводи објективна политика, а у ствари се форсира интерес једне етничке заједнице у односу на другу, то чини опасан преседан и представља увод у разарање основних принципа

цивилизованог друштва које ће се потом и без много муке прелити и на друге крајеве света. Пример дечанске земље је најпознатији, а има сијасет других.

Духовни и историјски, православни, идентитет нашег светосавског и светолазаревског српског народа, брани се и гради увек и на првом месту животом по Јеванђељу, верношћу Богу, а не празним и пригодним причама. Уколико се никада не молимо за Косово, никада не постимо за Косово, никада не ходочастимо на Косово, никада не помажемо народне кухиње на Косову, онда наш идентитет, светосавски етос, престаје да постоји. Све велике приче о Дечанима остају празне ако се онај који о Дечанима прича не моли Светом Краљу Стефану Дечанском за Дечане и за Косово. Јер се Дечани неће сачувати подкастима Јутјуба него молитвама и мољењима и сваким другим делањем прожетим истином и правдом. Како да свету покажемо коме припадају наше светиње уколико оне претходно, у нашим срцима и дубинама душе, не припадају нама самима? А како да нам припадну ако их не усвојимо и усвајамо на духован, молитвен начин? Оно што смо духовно усвојили нико и никада не може да освоји, ма колику и ма какву силу имао.

Поред тога сви колико нас има, са свог места и по свом позиву и таленту, треба да радимо на сведочењу истине о српском Косову и Метохији. Помажући тој истини на све дозвољене и хришћанима приличне начине, да допре до сваког, макар тренутно затвореног уха и срца.

Црква, ваља и то рећи, дели судбину свога народа, народа који је конституише и који у њој живи. Она истовремено, а поготово у ове божићне дане мира, узноси своје молитве Богомладенцу Христу да мир и добро завладају не само у нашем народу него у свим народима, поготово међу оним народима са којима делимо ово тешко време и насељавамо овај трусни простор. У том броју, посебно се молимо за мир са албанским народом. Знамо да је мир неостварив у једном народу уколико он не завлада и међу народима. Сви смо ми као људи потребни једни другима, упућени једни на друге и позвани да будемо благовесници мира без обзира на то колико нас деструктивне политичке силе и историјске датости усмеравају једне против других и упркос свему томе. Неко ће за ове речи рећи да су оне немогуће, да су само лепе жеље или побожна размишљања. Људима, остављеним самима себи, можда и јесу. Са Богом ствари стоје другачије.

Извесно је да нас чека још тежа година и још више изазова, на које већ утичу постојећи ратни сукоби, а постоји опасност да се они и прошире. Какву поруку шаље Српска Православна Црква нашем православној народу и свим нашим грађанима, као и свету, на Православни Божић?

Пре него што одговорим на ваше питање желим да подвучем истину да Црква и народ нису две стварности, два раздвојена ентитета који узајамно опште порукама, посланицама па чак и интервјуима црквених великодостојника. Увек са тугом слушам када се на медијима говори како СПЦ и верници прослављају тог и тог Светитеља... То је израз дубоког нераздевања природе Цркве и незнања основне истине да су Црква и верни народ једно те исто: једно Тело, једна породица, једна вера, једна пракса, један идентитет. Наравно, уз све богатство разлика коју ту велику духовну породицу красе и обогаћују. Имајући то у виду могу да кажем да наша Црква себи и свом народу, као и сваком заинтересованом људском бићу на земљском шару овога Божића шаље ону једну исту и јединствену, вечно важећу и непролазну поруку: да је претпоставка мира и добре воље међу људима жива и активна, лична и дубока вера у Бога. Слављење Бога и љубав према човеку иду руку под руку. Без првог је љубав према човеку краткотрајна и крхка; без другог је вера лажна и празна.

Порука мира и јединства, добре воље међу припадницима различитих народа и вера, али и политичких оријентација и партија данас је подједнако потребна у свету као и у нашој средини. Црква ту своју службу јединства, превазилажења подела, позивања на љубав и разумевање, свештенослужење Јеванђеља мира у свету који у злу лежи, врши и вршиће без обзира на све оптужбе, осуде, нераздевање и нападе које због тога трпи.

СПЦ је изложена различитим врстама напада и негативних коментара од једног броја електронских и штампаних медија као и од активних, неко би могао рећи организованих, коментатора на друштвеним мрежама. Шта, по Вашем мишљењу, највише генерише овакве коментаре и ко их најчешће упућује?

Политичка суштина већине напада, како са леве тако и са десне стране политичког спектра, почива у чињеници да Црква одбија да узме активног учешћа у партијској борби, да се определи за ову или за ону страну, за једну или другу странку. Ми, на жалост, гледамо како се понекад епископи и свештеници уплићу у политику у ужем смислу те речи, односно у политичку утакмицу странака, што некима, који не разумеју не само место и улогу Цркве

у друштву него саму суштину њене мисије у свету, изгледа смислено па чак и хвале вредно. Полазећи од чињенице да су се такви, различитим разлозима мотивисани, примери дешавали у даљој или ближој прошлости, поједини људи, неки без задњих мисли а други, бојим се из личних интереса, имају и шире утисак да је активни политички, па и партијски, ангажман свештенослужитеља Цркве, не само нешто што се од њих очекује, него су на исти и обавезни.

Такво је мишљење погрешно а таква очекивања беспредметна и јеванђелски неутемељена. Црква инсистира на томе да одбија да се активно укључи у политичку борбу и крене да заступа партијске и политичке интересе једног дела свог народа против другог дела свог народа из више подједнако важних разлога. Први је тај да су партије, како им и име говори, део целине, а Црква представља сабор, целину обједињеног народа Божијег. Она постоји да би обухватала и сабрала све делове у једну заједницу верних. При томе Црква не губи из вида чињеницу да њени чланови који су заинтересовани за политички живот припадају различитим партијама. Управо због тога је бављење, грубље али тачније речено – уплитање епископа и свештеника, који треба да буду духовни оци и пастири свима а не неким, у партијску политичку борбу не само неисправно, него и погрешно, и такво понашање представља грех своје врсте. Ова истина постаје још јаснија када узмемо у обзир феномен да су странке непостојане, флуидне, да мењају своје формате, да се једна дели у више, а више стапају у једну, и још сами припадници странака из једне прелазе у другу, те тако они који су до јуче били противници прелазе на исту страну, и обрнуто. Напросто, принципи странака, иако легитимни и за ту сферу живота разумљиви, јесу релативни, променљиви, припадају тренутку, док је Црква вечна, самим тим увек иста и непроменљива. Због тога партијски ангажман, било каква врста директног или индиректног подржавања било које политичке опције заправо је, народним језиком речено, напуштање сопствене њиве и бављење туђим послом.

У томе се открива и други разлог непомирљивости партијског политичког ангажмана свештенослужитеља олтара Христовог и суштине и улоге Цркве у историји. Њена улога је да даје смисао човековом постојању, и с ове и с оне стране гроба; да нуди спасење и вечни живот без обзира на историјске и политичке околности датог тренутка. Ту правила овог света не важе. Суштински задатак епископа и свештеника је да по сваку цену сведоче ову свету истину, а не да јавним опредељивањем за једну или другу страну маргинализују своје послање уносећи подозрења и раздор међу вернике. Црква је ту да обједињује а не да дели, да лечи поделе а не да их продубљује,

да спречава а не да појачава сваку, па и политичку мржњу и нетрпљивост. То истовремено не значи да се Црква ни бави политиком у изворном смислу, политиком као начином живота, бригом за опште добро заједнице. Бави се и те како и обавезна је да се бави просветом, културом, вредностима које су обиликовале и обликују идентитет српског народа. Али и унапређењем квалитета свакодневног живота, макар код категорија које су угрожене. Трудимо се да помогнемо народу на Косову и Метохији, породицама са више деце, онима без сталних прихода... Знам добро да недовољно чинимо, али настојимо да чинимо систематски, да би сваког дана поделили више obroka, стипендирали више студената и ученика...

Разни самозванци, али и поједини политичари у Црној Гори, Хрватској, а недавно и на Косову и Метохији, говоре или раде на намерама да оснивају и делују кроз некакве своје православне цркве, које се представљају као некакве државне цркве, не кријући намере да отимају храмове СПЦ у тим државама. Колико су ове појаве опасне, иако се још увек ради о људима који уживају маргиналну подршку?

Појаве које сте описали су све само не наивне и појављују се, у већој или мањој мери развијене и организоване, у свим наведеним срединама. Њих обједињује неколико чињеница. Ни једна од тих организација нема никакве везе не само са СПЦ него ни са Православном Црквом у свету. Оне су све нелегалне и нелегитимне, самозване и лажне. Разлози који су довели или ће довести до њиховог оснивања су, такође, јасни и очигледни. Жеља да се духовно науди и идентитетски наштети српском народу, олакша и омогући отимање имовине СПЦ и разгради национално јединство српског народа су прве међу њима. Оно што нас теши, иако не умањује будност са којом посматрамо наведене феномене, је чињеница да су такви покушаји постојали и у прошлости и да су сви, од првог до последњег заједно са њиховим организаторима и носиоцима, неславно завршили.

Активно сте подржали залагање велике групе стручњака и највиших институција које се баве српским језиком да се не дозволи озакоњење родно сензитивног језика, указујући да таква законска решења утичу и на перцепцију стварности и традиционалних односа, осим што представљају насиље над српским језиком. Да ли сте, у међувремену, добили неки одговор државних институција у вези са Вашим позивима?

На жалост нисам добио никакав одговор. У сваком појавном облику проблем Закона за који се интересујете је фундаменталан. За почетак, са државно-правне стране, Закон је противустанован. То је оцена многих правника,

експерата које смо консултовали, али што је најважније то је оцена Секретаријата за законодавство Републике Србије. Ако народни посланици гласају и, свесно или несвесно, изгласају противуставан Закон једном, ко гарантује да неће то урадити још који пут. Питање родно сензитивног језика, како је дефинисано у Закону је екстремно насилна и најрадикалнија реформа српског језика од Вука, до данас. Прави језички масакр, назван цендеризација српској језика. То је незабележена дискриминација огромне већине грађана; читаве наше националне заједнице у Србији.

На жалост то није једини, а чини ми се ни највећи проблем са тим противуставним Законом. Предвиђено је да то буде кровни, свеобухватни закон, платформа за имплементацију тзв. Истамбулске декларације, тако да ће, законски бити афирмисана могућност да нпр. адолесценти мењују пол, хормонима или хируршки. Законом се уводи обавеза да у свим областима и занимањима, без обзира на специфичности, тежину и слично, ради једнак број мушкараца и жена. Уз то силна бирократија од предузећа до сваке установе треба да прати и кажњава свако одступање од примене. Наравно да жене и њихова права, од овог Закона, неће имати никакву корист.

Не желим, поготово у ово празнично време, да већ постојећој глобалној атмосфери стрепње и забринутости придодајем нове тешке боје, али овде се не ради о утисцима, него о начину постојања, о животу, о вери у Христа, мојој личној, и о вери читавог народа, читаве Цркве, тако да немам право да не подигнем глас упозорења, онолико колико буде потребно. Црква неће издати саму себе.

Упозоравали сте и на третман веронауке у образовном систему и деградацију овог предмета, позивајући, заједно за представницима осталих традиционалних цркава и верских заједница, да се само врате првобитна решења која су уведена када је веронаука враћена у школски систем. Да ли има неких промена на том пољу?

Интерпретације периода из ближе или даље прошлости могу бити различите. Тако је и са догађајима после промене власти 2000. године. Али ми у СПЦ, као и у другим Црквама и верским заједницама, у вези са веронауком, и по низу других виталних питања, као што је кооперативна одвојеност и сарадња Цркве и државе, афирмација мисије и црквене просвете са највећим поштовањем гајимо успомену на блаженог спомена Зорана Ћинђића, на његове животне ставове и уверења у односу на Цркву, веру, у односу на лични и народни идентитет. Као реално прва личност тадашње државе, он је имао и на личном примеру доказао пуну свест да је враћање веронауке у

школе показатељ да је развијање духовне, верске компоненте код младих, неопходно и за општи напредак. Тада установљен модел, поверења и сарадње између цркава и верских заједница међусобно и са државном, идеал је за многе земље са дугом демократском праксом. Да је политичког слуха и разумевања, држава би требало то да афирмише и поноси се, а не да Цркву, што значи сопствени народ, саплиће у остваривању елементарних права, зарад намиривања политичких интереса који немају везе ни са једном вером. Ми смо, заједно са свом нашом браћом из других Цркава и верских заједница приступили решавању питања Верске наставе с пуним поверењем, са спремношћу на проналажење за све прихватљивог решења. Али, најблаже речено непријатно изненађење, тачније скандалозан поступак, после поновног формирања и одржане прве седнице Владине Комисије за верску наставу, показује да смо били лаковерни и да не постоји добра воља да се то питање реши. То је витално питање народа и ми не можемо одустати.

Како оцењујете односе са Македонском Православном Црквом. Прошло је већ годину и по дана откако је добила аутокефалност од СПЦ?

Односи са Македонском православном црквом су, како је то недавно тачно речено, не добри, него братски. Аутокефалност МПЦ, тражена и добијена на канонски и предањски начин, у дијалогу братске љубави лишеном политичких притисака и скривених утилитарних циљева са било које стране, никада не треба да плаши него да радује сваког од нас. За то постоји мноштво разлога, а ја ћу навести само неке од њих. Први и најважнији је тај што смо се након васпостављања евхаристијског и канонског јединства које је претходило давању аутокефалије, потом и самим чином давања таквог статуса, не удаљили и раздвојили него на дубљи садржајни и егзистенцијални начин зближили и ујединили. Живећи и општећи у пуноћи црквеног искуства и заједништва, као чланови Једне, Свете, Саборне и Апостолске Цркве, са радошћу и надом гледамо како се узајамни односи МПЦ и СПЦ развијају и рађају своје прве плодове. Наши клирици богослуже заједно, наше просветне институције развијају активну сарадњу, стварају се и продубљују лична пријатељства, обједињују снаге на плану активније и делотворније мисије у савременом свету и турском подручју Балкана на коме заједно живимо. Јасно је да све ово не пролази без злонамерних критика, различитих покушаја да се ситуација искомпликује, а односи отежају. Никада не смемо сметнути са ума да би неспоразуми и сукоби између Срба и Македонаца одговарали многим. А добри односи и сарадња одговарају македонском и српском народу. Зато је на свима нама да их са пажњом и бригом још више и успешније развијамо у будућности.

Још да додам лични утисак. Колико год да сам у последње време био у Македонији, примљен сам тако да се осетим да нисам гост. Сигуран сам да се тако осећају Архиепископ Стефан, његови епископи, али и сва наша браћа Македонци који долазе у Србију. Ближе немамо. Негујмо пријатељске и братске односе са свима, поготово са онима који су нам по свему најближи, не кваримо их.

Како оцењујете односе међу православним црквама који су још увек оптерећени поделом између Москве и Цариграда? Уз то, територије више православних цркава, данас су, нажалост, у ратним зонама и трпе тешке последице такве стварности.

Тешке, ратне последице стварности, заиста трпе подручја која су кореном хришћанска, православна. Истина је да страда православни народ у Украјини, страда у Сирији, у Светој Земљи – Израелу и Палестини, мали ветар може ратну варницу да пренесе у Либан, ако не и много даље. Гину Хришћани, Јевреји, муслимани. Страдају невини људи, жене, деца. Градови и села

постају прах и пепео. Христос Господ је стопама својим освештао то тло. Апостол Андреј је благословио земљу на којој ће изнићи славни град Кијев. Али не може се доводити у чврсту везу погубна подела између Цариградске и Московске патријаршије са ратним страдањима, што мање пажљив читалац може закључити из Вашег питања. На Блиском истоку страдају Јевреји, Палестинци – муслимани и хришћани, али то је првенствено борба за територије, каквих је одувек било у историји света, а не верски рат. Нису се палестински хришћани и муслимани заверили против Јевреја као верске заједнице, него се боре за ваздух и сунчев зрак. Исто тако гледају и Јевреји. Слично је и у Украјини, древној Киевская Русь. Мада је хронолошки црквени раскол, две патријаршије непосредно претходио првим плотунима, свима је јасно да је рат темпиран годинама раније, и да би до њега дошло због интереса оних који не маре ни за Украјинце, ни за Русе, а камо ли за црквени поредак и јурисдикције.

Све то јесте разлог да Православне Цркве, православни народи данас живе у свету у коме се преплићу забринутост и нада. Са друге стране, што није у толикој мери очигледно, све време постоје богословска и молитвена, зашто не рећи и црквено дипломатска, настојања да се што пре и колико је могуће превазиђе расцеп и ране залече. Сви ми православни хришћани, од поглавара Црква до сваког верника, са болом у срцу гледамо на оно што се на, до јуче уређеним, канонским територијама данас дешава.

Разарање јединства Цркве на било ком нивоу, од најблажег до најдубље, има несагледиве последице по њен живот и њену мисију у свету. Сукоби до којих је дошло били би, сигуран сам, лакше и брже превазиђени да је реч само о неслагању између појединих Цркава. Пошто је ситуација много сложенија, а велики су интереси оних који подгревају саме сукобе, а и у овој или оној мери су и довели до њих, бојим се да ће бити потребна озбиљнија прегнућа и велика помоћ Божија да се они разреше. Једно је, без сваке сумње, сигурно. До тога неће доћи уколико жељено јединство и превазилажење узрока и последица сукоба сви заједно не измолимо од Бога. На такав молитвени однос према овој и свакој другој кризи у свету позивам све.

Извесно је да нас чека још тежа година и још више изазова, на које већ утичу постојећи ратни сукоби, а постоји опасност да се они и прошире. Какву поруку шаље Српска Православна Црква нашем православном народу и свим нашим грађанима, као и свету, на Православни Божић?

Да бисмо могли да градимо мир са суседима, морамо да очувамо мир у нашем народу. Као да мोगима смета то што смо се у недавним, ионако несрећним

ратовима, сачували од братоубилаштва, какво је било у Другом светском рату и првим потоњим деценијама. Стога позивам све, прво на молитву Богу да нам помогне да наставимо да градимо мир. Наша Црква ће наставити да гради мир, међу нама, са нама најближим народима, али да се молимо и за мир у свету, свуда где људи страдају. Молимо се и да Бог помогне да наша миротворачка настојања препознају наши суседи, али и они у свету од којих много тога у вези са ратом и миром зависи.

У сваком случају, одговорност коју имам пред Богом обавезује ме да наш народ позовем да на сва искушења и изазове одговара водећи се искуствима заснованим на нашој вери, историји и култури. Српски народ је вођен духом Јеванђеља увек знао да направи избор између добра и зла, правде и неправде, Христа и Антихриста. То је начин да поколења која долазе граде будућност на сигурном темељу који је Свети Сава поставио пре осам столећа, и тако давну прошлост повежу са годинама и столећима која долазе, и уз све недоумице и искушења очувају континуитет историјског бића нашег народа, његов вечни смисао и вечно назначење.

Лист „Политика“ у јануару прославља 120. рођендан. Шта за Вас лично значи „Политика“, најстарији и најутицајнији дневни лист у овом делу Европе?

То значи да током ове календарске године, прослављамо два важна јубилеја за српску културу, за српску писану, односно штампану реч. Раме уз раме стављам 530 година Цетињског октоиха, најстарије српске штампане књиге и 120. годишњицу “Политике”, најстаријег и најутицајнијег дневног листа у овом делу Европе. Оба јубилеја сведоче о континуитету наше културе, нашој духовној самосталности, савремености, спремности да усвајамо и примењујемо нова знања. Стога сам уверен да и данас, као и пре 530 или пре 120 година, треба без комплекса и претераног двоумљења да прихватимо и користимо савремена достигнућа, а при том колико је год то могуће, сачувамо постојање вредности претходних епоха.

У то име, у име данашњег и у име будућих поколења која ће као цетињски штампар, јеромонах Макарије Хиландарац и као оснивач Политике, Владислав Рибникар користећи нова сазнања и могућности доприносити напретку нашег народа, свима честитам радосни празник доласка Богомладенца Христа у свет, који је са нама и увек ће бити са нама.

Мир Божји – Христос се роди! Заиста се Христос роди!

spc.rs